

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Comunicare privind consolidarea rețelelor energetice europene

[COM(2017) 718 final]

(2018/C 262/14)

Raportor: **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Sesizare	Comisia Europeană, 12.2.2018
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	5.4.2018
Data adoptării în sesiunea plenară	19.4.2018
Sesiunea plenară nr.	534
Rezultatul votului	157/1/2
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

1.1. împărtășește opinia potrivit căreia o rețea energetică europeană interconectată în mod corespunzător este esențială pentru atingerea obiectivului uniunii energetice, și anume de a asigura o energie la prețuri accesibile, sigură și durabilă, care să permită, în mod competitiv, desfășurarea procesului de tranziție energetică către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon;

1.2. reafirmă că toate obiectivele privind schimbările climatice și securitatea energetică a UE sunt indisolubil legate între ele, motiv pentru care niciunele nu ar trebui considerate secundare în raport cu celelalte, chiar dacă unele dintre ele nu au caracter obligatoriu pentru statele membre;

1.3. consideră că investițiile în infrastructura rețelelor trebuie să se dezvolte cu aceeași intensitate ca și restul investițiilor din sectorul energetic și să fie coordonate, în special, cu expansiunea surselor regenerabile de energie și, prin urmare, îndeamnă Comisia și statele membre să asigure dezvoltarea adecvată atât a rețelelor transnaționale cât și a rețelelor energetice naționale, pentru a facilita o dezvoltare comună, care să permită realizarea obiectivelor Uniunii;

1.4. îndeamnă Comisia și statele membre să elaboreze rapoarte bienale de monitorizare privind îndeplinirea obiectivelor naționale de dezvoltare atât a energiilor regenerabile, cât și a rețelelor naționale și transnaționale, cu scopul de a asigura punerea în aplicare coordonată a surselor regenerabile de energie și a rețelelor, acordând o atenție specială depistării blocajelor care îngreunează transportul energiei din surse regenerabile;

1.5. constată că obiectivul de interconectare de 10 % stabilit pentru 2020 nu va putea fi îndeplinit în mai multe dintre statele membre, iar dificultățile inerente legate de derularea acestor proiecte (formalități administrative complexe, implicații politice, finanțare, respingere socială), periclitează atingerea obiectivelor pentru 2030, ceea ce împiedică realizarea tuturor politicilor UE în domeniul schimbărilor climatice;

1.6. sugerează că implicarea activă a societății civile organizate în fazele de concepere a proiectelor de interconectare poate contribui la atenuarea respingerii sociale față de unele proiecte;

1.7. solicită, în ceea ce privește Regulamentul privind guvernarea uniunii energetice, realizarea unor progrese care să permită punerea în aplicare a măsurilor necesare pentru a facilita dezvoltarea interconexiunilor în zonele care, în prezent, acumulează un deficit mai mare în raport cu obiectivul de 10 %;

1.8. recomandă ca, pe lângă monitorizarea pe țară a indicatorului de interconectare (exprimat în procente), să se efectueze și cea pe zone geografice (cum ar fi Peninsula Iberică) și să se introducă indicatori de monitorizare a diferențelor de preț între piețe angro, în vederea prioritizării punerii în aplicare a proiectelor de interes comun (PIC) în zonele cu cele mai mari diferențe;

1.9. recunoaște că sprijinul financiar obținut prin intermediul Mecanismului pentru interconectarea Europei (MIE), de 5 350 de milioane EUR pentru infrastructuri energetice până în 2020, împreună cu alte linii de asistență și cu activitatea grupurilor regionale, a permis derularea unui număr din ce în ce mai mare de proiecte, care apropie UE de realizarea pieței interne a energiei;

1.10. solicită revizuirea bugetului disponibil pentru sprijinirea proiectelor de interconectare, având în vedere că alocările actuale s-ar putea dovedi insuficiente pentru îndeplinirea obiectivelor urmărite;

1.11. solicită statelor membre și Comisiei să consolideze mecanismele de solidaritate și de securitate comună, astfel încât să fie posibilă realizarea tranziției energetice și a obiectivelor de siguranță a alimentării cu energie, cu un raport echilibrat între costuri și beneficii, care să conducă la competitivitatea industriei și a cetățenilor europeni;

1.12. recomandă Comisiei și statelor membre să promoveze instrumente de gestionare (*software*) care să sporească eficiența operațiunilor de interconectare.

2. Politica rețelelor energetice transeuropene

2.1. Pentru a-și îndeplini obiectivele privind schimbările climatice, competitivitatea și securitatea energetică, Uniunea Europeană și-a stabilit obiective privind dezvoltarea rețelelor de transport de energie care să faciliteze procesul de tranziție energetică către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon.

În mod concret, UE și-a stabilit obiectivul ca statele membre să ajungă, până în 2020, la o interconectare de 10 % cu țările vecine. În plus, pentru ca dezvoltarea obiectivelor privind producția de energie din surse regenerabile să fie însoțită de o dezvoltare corespunzătoare a interconexiunilor, Consiliul European a convenit ca obiectivul de interconectare electrică să ajungă la 15 % până în 2030.

2.2. Pentru a garanta atingerea obiectivului de interconectare de 10 %, UE a adoptat, în 2013, Regulamentul privind rețelele energetice transeuropene (Regulamentul TEN-E) și a lansat Mecanismul pentru Interconectarea Europei (MIE), creând bazele pentru identificarea, sprijinirea și prioritizarea PIC, necesare pentru crearea unei rețele energetice transeuropene reziliente.

2.3. Investițiile în rețelele energetice europene se ridică, până în 2030, la 180 de miliarde EUR și se preconizează că, odată finalizate, ele vor conduce la economii anuale cuprinse între 40 și 70 de miliarde EUR, având în vedere costurile de producție evitate și prețurile angro mai competitive care diminuează costurile tranziției energetice.

A treia listă de PIC, în curs de aprobare de către Parlamentul European, identifică 173 de proiecte, pentru a contribui la îndeplinirea obiectivelor de interconectare până în 2020 și 2030.

În pofida listei ambițioase și a măsurilor de sprijin existente, atât dificultățile tehnice inerente proiectelor, cât și implicațiile politice și administrative, precum și respingerea socială conduc la finalizarea, în 2020, a mai puțin de 30 % dintre cele 173 de proiecte incluse în cea de-a treia revizuire a PIC, efectuată în 2017.

La această întârziere a contribuit faptul că normele TEN-E nu au fost pe deplin puse în aplicare la nivel național.

2.4. Pentru a progresa în atingerea obiectivelor, Comisia a instituit patru grupuri la nivel înalt, cu scopul de a accelera dezvoltarea infrastructurilor în patru regiuni specifice.

2.4.1. Planul de interconectare a pieței energiei din zona baltică

Prioritatea politică constă în a sincroniza rețeaua electrică a țărilor baltice cu rețeaua continentală europeană și a pune capăt izolării țărilor baltice și a Finlandei, în ceea ce privește rețelele lor de gaze și dependența de o singură sursă de gaze.

CESE sprijină pe deplin semnarea unui acord politic pentru a stimula finalizarea PIC în domeniul gazelor în 2021, atât în ceea ce privește interconectarea Estonia-Finlanda, cât și interconectarea Polonia-Lituania.

2.4.2. Peninsula Iberică (Declarația de la Madrid)

Din păcate, și în pofida aprobării liniei electrice a Golfului Biscaya, interconectarea Peninsulei Iberice cu restul Europei este departe de atingerea obiectivelor stabilite pentru anul 2020 și foarte departe de cele stabilite pentru 2030.

Nivelul de interconectare existent între Spania și Portugalia nu soluționează problema fundamentală a lipsei conexiunilor dintre Peninsula Iberică și Franța, întrucât singura modalitate de a interconecta peninsula cu Europa și de a o integra pe piața internă este prin intermediul Franței, interconexiunile cu această țară ajungând la un nivel de aproximativ 2,8 %.

Acest procent mic de interconectare face ca prețurile energiei electrice în Peninsula Iberică să fie dintre cele mai ridicate din Europa, iar costul sistemului de integrare a surselor regenerabile de energie să fie, de asemenea, foarte ridicat, având în vedere că sunt necesare capacități mari cu energie de rezervă și aplicarea unor proceduri care permit gestionarea unui grad înalt de volatilitate în combinarea producției de energie. Din declarațiile recente ale președintelui Macron reiese că este esențial ca cele două interconexiuni din Pirinei, care sunt încă într-un stadiu incipient, să beneficieze de sprijin politic.

2.4.3. Conectivitatea energetică în Europa Centrală și de Sud-Est

Această regiune este vulnerabilă la întreruperile în aprovizionare și plătește prețuri pentru gaze mai mari decât restul UE, în pofida vecinătății sale geografice cu furnizorul de gaze.

Principalele obiective sunt lansarea conductei de interconectare Bulgaria-Serbia, inițierea investiției la terminalul de gaz natural lichefiat (GNL) din Krk (în primul semestru din 2018) și începerea construirii componente românești a coridorului Bulgaria-Austria.

2.4.4. Cooperarea în domeniul energiei în Marea Nordului

Obiectivul principal s-a axat pe combinarea producției și a transportului energiei din surse regenerabile și pe crearea unui cadru juridic și de reglementare favorabil dezvoltării unor asemenea proiecte într-o zonă al cărei potențial de producție a energiei eoliene va reprezenta, în 2030, între 4 % și 12 % din consumul UE.

3. Reorientarea politicii privind infrastructura pe termen mai lung

3.1. Deși Comisia și statele membre au depus eforturi considerabile de promovare a proiectelor de interes comun, realitatea este că, atât din cauza dificultăților tehnice, cât și a constrângerilor birocratice și a limitărilor financiare, doar puține dintre ele vor fi puse în aplicare pe deplin în 2020, fiind urgent necesară, prin urmare, revizuirea calendarului de punere în aplicare prevăzut pentru PIC, acordând prioritate zonelor cu cele mai mari întârzieri în îndeplinirea obiectivelor de interconectare.

3.2. CESE consideră că ar trebui incluse în cadrul PIC cerințe privind securitatea cibernetică, pentru a limita riscurile pentru cetățenii europeni.

Ca urmare a digitizării, sistemele vor dobândi o pondere din ce în ce mai mare în cadrul noilor proiecte de investiții.

3.3. În ceea ce privește interconexiunile de gaz, ar trebui să se acorde prioritate acelor PIC care contribuie în mod substanțial la garantarea siguranței alimentării cu energie a statelor membre, atât împotriva riscurilor care decurg din acțiuni ale țărilor terțe, cât și a limitărilor tehnice.

3.4. Obiectivele interconectării electrice prezintă deficiența de a lua în considerare fiecare stat membru în mod separat. CESE consideră că este necesară repetarea exercițiului pe zone geografice, ținând seama de grupările de state membre corespunzătoare, pentru a se evita blocajele în interconectarea rețelelor. Acest lucru este necesar în special în cazurile în care un stat poate fi interconectat cu restul Europei numai prin intermediul unui alt stat, ca în cazul Peninsulei Iberice, al Ciprului, al Maltei și al Irlandei.

3.5. Interconectarea statelor membre care se confruntă cu un deficit mai mare în ceea ce privește conectarea, precum țările din Peninsula Iberică, din Europa de Sud-Est, Polonia și Irlanda, printre altele, ar trebui să constituie o prioritate, iar CESE îndeamnă Comisia și statele membre să elaboreze măsurile necesare pentru realizarea acestora fără întârzieri nejustificate.

3.6. Obiectivul de interconectare electrică de 10 % nu va fi atins până în 2020 în Cipru, Spania, Italia, Polonia sau Regatul Unit, iar includerea Irlandei și a Portugaliei pe lista cu cele „finalizate” este discutabilă.

Având în vedere datele Comisiei însăși, obiectivul de interconectare electrică de 15 % până în 2030 pare dificil de realizat, mai ales dacă se efectuează o analiză corectă a „blocajelor geografice”, și nu doar la nivelul statelor membre.

3.7. Noile praguri definite pentru a măsura nevoile de interconectare și de integrare pe piața unică, pentru atingerea obiectivelor pentru 2030, sunt:

- un prag de 2 EUR/MWh este stabilit pentru diferența de preț dintre piețele angro din fiecare stat membru, regiune sau zonă de ofertare, pentru a face progrese în ceea ce privește armonizarea piețelor;
- aprovizionarea cu energie electrică trebuie garantată prin combinarea capacității fiecărui stat membru cu importurile de energie. În cazul în care capacitatea nominală a liniilor de interconectare este mai mică de 30 % din sarcina maximă, trebuie prevăzute noi linii de interconectare;
- al treilea prag se referă la utilizarea optimă a energiei din surse regenerabile: în cazul în care capacitatea de interconectare (export) este mai mică de 30 % din capacitatea instalată de producție de energie electrică din surse regenerabile, trebuie preconizate noi linii de interconectare.

Aceste trei praguri stabilesc o legătură directă între obiectivele de dezvoltare a surselor regenerabile de energie și integrarea pe piața internă, pe de o parte, și obiectivele de interconectare, pe de altă parte, prin progresele înregistrate în realizarea comună a tuturor acestora.

3.8. Având în vedere noile praguri stabilite și limitarea pe care o implică analiza pe fiecare stat membru, există șase țări care nu ating niciunul dintre cele trei praguri: Cipru, Spania, Grecia, Irlanda, Italia și Regatul Unit. Ar trebui adăugate Portugalia și Malta, care ating două dintre praguri, dar printr-o conexiune exclusivă cu Spania și, respectiv, cu Italia.

Atât țările baltice, cât și Germania, Bulgaria, Polonia și România, ating două dintre cele trei praguri, în timp ce celelalte state membre pot fi considerate pe deplin integrate, întrucât ating cele trei praguri.

3.9. Atât în cazul în care se analizează procentul de interconectare pentru fiecare stat, cât și în cazul în care se analizează cele trei praguri noi, este evident că în mai multe state membre va fi foarte dificil să se atingă obiectivele stabilite pentru anul 2030. Una dintre problemele principale este că obiectivul de interconectare nu are caracter obligatoriu pentru statele membre, fapt care, împreună cu întârzierile inerente unor astfel de proiecte (consens politic, necesități de finanțare, randament economic, respingere socială), împiedică îndeplinirea acestuia. Toate obiectivele privind schimbările climatice și securitatea energetică a UE sunt legate între ele în mod indisolubil, motiv pentru care niciunele dintre acestea nu ar trebui considerate secundare în raport cu celelalte.

3.10. UE trebuie să promoveze în continuare elaborarea și aprobarea regulamentului său de guvernanță, printr-o abordare ambițioasă, care să ia în considerare în aceeași măsură obiectivul de interconectare și obiectivul privind sursele regenerabile de energie, pentru a se asigura că statele membre și Comisia își mobilizează de urgență toate eforturile pentru a atinge cât mai curând obiectivul de interconectare de 10 %, care permite accesul la piața internă a energiei din Uniune.

În plus, pentru proiectele care sporesc în mod semnificativ capacitatea actuală de interconectare în punctele în care nu este atins obiectivul de 10 %, ar trebui să se aplice toate instrumentele financiare disponibile, precum MIE, fondurile structurale și de investiții europene și Fondul european pentru investiții strategice. Aceste proiecte ar trebui să facă obiectul unui tratament specific în materie de reglementare, prin consolidarea măsurilor privind guvernarea europeană în cazul proiectelor care accelerează punerea lor în aplicare.

3.11. Este necesar ca grupurile regionale, împreună cu Comisia, să efectueze o evaluare continuă, de la caz la caz, acordând prioritate punerii în practică a acestor PIC, inclusiv prin adoptarea măsurilor necesare pentru a le facilita derularea – printre altele, simplificarea formalităților administrative – și să permită statelor membre să ajungă la un acord prin organizarea de întâlniri la cel mai înalt nivel.

Sunt necesare acțiuni concertate ale tuturor părților implicate, inclusiv ale statelor membre, ale operatorilor de sisteme de transport, ale promotorilor și ale autorităților de reglementare. Inițiative precum Forumul privind infrastructura energetică, organizat anual la Copenhaga, care permite participarea activă a tuturor acestor agenți, sunt foarte utile pentru a identifica soluții în cazul în care apar probleme pe parcursul derulării proiectelor de interconectare.

4. Securitatea aprovizionării

4.1. Unul dintre obiectivele fundamentale ale UE constă în consolidarea securității aprovizionării, având în vedere puternica dependență a tuturor statelor membre față de sursele externe de energie. În acest sens, în ultimii ani s-au înregistrat progrese semnificative, în special în ceea ce privește rețelele și interconexiunile de gaze naturale; chiar și în această situație, este necesar să se acorde prioritate în continuare dezvoltării acelor PIC care sunt necesare pentru ca sistemul de gaze din fiecare țară să îndeplinească criteriul N-1 definit prin Regulamentul (UE) nr. 994/2010 și pentru a reuși, ulterior, să beneficieze cât mai curând de trei surse alternative de aprovizionare cu gaze.

4.2. Ar trebui să se acorde o atenție specială contribuțiilor necesare pentru eliminarea deficiențelor cu care se confruntă încă unele teritorii ale Uniunii, precum insulele și zonele periferice. Este important să se reamintească Concluziile Consiliului European din 4 februarie 2011, potrivit cărora ar trebui ca niciun stat membru să nu rămână neconectat la rețelele europene de gaze și de energie electrică după 2015 și nici securitatea sa energetică să nu fie condiționată de lipsa unor interconexiuni adecvate. În acest scop, în pofida întârzierii, progresele înregistrate ca urmare a introducerii acoperirii MIE în 2017, împreună cu încurajarea proiectelor care vor permite să se pună capăt izolării insulelor, precum Cipru și Malta, și cu proiectele de interes comun aflate în curs de examinare – cum ar fi gazoconductul EastMed – permit o viziune optimistă pe termen mediu.

4.3. Este necesară instituirea unor mecanisme de solidaritate între state care să permită acțiuni comune pentru soluționarea posibilelor riscuri în aprovizionarea unui anumit stat în situații de urgență.

5. Cerințe pentru tranziția energetică

5.1. Progresele către economia cu emisii scăzute de dioxid de carbon și obiectivele stabilite pentru 2030 (27 % energie din surse regenerabile) și pentru 2050 (reducerea cu 80 % a emisiilor de CO₂) vor încuraja electrificarea transporturilor și a sectorului casnic, sporind cererea de energie din surse regenerabile și introducând noi utilizări ale acestora prin proiecte de transformare a energiei electrice în gaz (*Power to Gas*).

5.2. Pentru a atinge obiectivele pentru 2050, nevoia de investiții în rețelele de transport și de distribuție trebuie să se situeze între 40 și 62 de miliarde EUR anual ⁽¹⁾, în raport cu cifra actuală de 35 de miliarde EUR.

5.3. În mod evident, există riscul ca obiectivele de interconectare pentru perioada 2030-2050 să nu fie îndeplinite din cauza dificultăților pe care le implică derularea acestor proiecte, ceea ce ar pune în pericol obiectivele europene în materie de combatere a schimbărilor climatice, întrucât ar crește enorm costurile de susținere a investițiilor în energia din surse regenerabile.

⁽¹⁾ Studiul Parlamentului European (Comisia ITRE) – Investițiile în industria energetică europeană 2017, IP/A/ITRE/2013-46 PE595.356.

5.4. Dezvoltarea surselor regenerabile de energie trebuie să fie însoțită de dezvoltarea corespunzătoare a rețelilor energetice, atât transnaționale, cât și naționale.

6. Progresele către o veritabilă piață internă a energiei

6.1. CESE a afirmat întotdeauna că Uniunea energetică reprezintă un factor-cheie al edificării Uniunii Europene, dat fiind că interconexiunile constituie un element indispensabil pentru a se ajunge la o adevărată piață internă a energiei, întrucât, în absența acestora, s-ar produce situații anormale, cu un grad ridicat de ineficiență.

În absența interconexiunilor, politica de promovare a energiei din surse regenerabile va conduce la o volatilitate ridicată a prețurilor, la necesitatea unor investiții mai mari în „tehnologiile de rezervă” și la o risipă a producției de energie din surse regenerabile în momentele în care are loc o creștere a producției și o scădere a consumului.

6.2. Agenția pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (ACER) estimează că doar 31 % din capacitatea de interconectare existentă în țările din Europa continentală este disponibilă pe piață. Prin urmare, pentru a progresa în realizarea pieței interne, se recomandă adoptarea unor măsuri care să maximizeze capacitatea disponibilă pe piață, ceea ce va genera o concurență sporită, o mai mare eficiență și o mai bună utilizare a resurselor disponibile.

6.3. Pentru a reduce costurile operaționale este necesar să se înregistreze progrese în cuplarea piețelor intrazilnice și în ce privește piețele de echilibrare transfrontaliere, promovând măsurile prevăzute de Regulamentul (UE) 2017/2195 privind echilibrarea sistemului de energie electrică, care impune statelor membre cooperarea regională pentru dezvoltarea zonelor de echilibru în interconexiunile care contribuie la soluționarea congestiilor, la optimizarea utilizării energiei de rezervă între statele membre și la creșterea competitivității piețelor⁽²⁾.

7. Optimizarea economică

7.1. CESE consideră că ar trebui încurajate măsuri care să garanteze că fondurile europene disponibile sunt destinate în mod prioritar proiectelor mai necesare din punctul de vedere al siguranței aprovizionării și celor care garantează o rentabilitate economică mai mare sau care permit progrese mai semnificative în direcția realizării obiectivelor UE privind schimbările climatice.

7.2. Pragul 1 (cel privind diferența de preț) trebuie să fie hotărâtor, din perspectivă economică, în alocarea proiectelor.

7.3. Proiectele de stocare (pompare, printre altele) care contribuie la reducerea nevoilor parcului de producție trebuie să fie prioritare în raport cu alte proiecte, care nu dispun, în prezent, de sprijin tehnologic suficient și a căror finanțare este asigurată prin programe de cercetare și inovare; acesta este, de exemplu, cazul unor proiecte legate de transportul CO₂. Cu toate acestea, reglementările nu trebuie să devanseze progresele tehnologice.

Bruxelles, 19 aprilie 2018.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

⁽²⁾ JO L 312, 28.11.2017, p. 6.